

Godišnji izvještaj

Grupe za nestala lica

Juli 2019. godine

Sadržaj

Uvod	3
Napredak (novembar 2018 – juli 2019. godine)	3
Aktivnosti na rješavanju neidentifikovanih ili NN slučajeva na području bivše Jugoslavije	4
Aktivnosti razmjene podataka o slučajevima nestalih lica između domaćih institucija i s porodicama nestalih putem Baze podataka aktivnih slučajeva lica nestalih u sukobima na području bivše Jugoslavije	5
Aktivnosti razmjene informacija o mogućim lokacijama skrivenih grobnica, grobnica u kojima su pokopani NN posmrtni ostaci i zajednička iskopavanja	5
Aktivnosti na uključivanju porodica nestalih lica	6
Ostale relevantne aktivnosti	6
Zaključak	7

Uvod

1. Na petom samitu u okviru Berlinskog procesa, održanom u Londonu u julu 2018. godine, čelnici 14 učesnica Berlinskog procesa (Albanija, Austrija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Francuska, Hrvatska, Italija, Kosovo*, Njemačka, Sjeverna Makedonija, Slovenija, Srbija, Poljska i Ujedinjeno Kraljevstvo) potpisali su Zajedničku deklaraciju kojom potvrđuju značaj pronalazjenja i identifikacije lica nestalih tokom sukoba 1990-ih godina na području bivše Jugoslavije i potrebu za intenzivnijim naporima na pronalazanju i/ili identifikaciji oko 12.000 preostalih neriješenih slučajeva, posebno kroz poboljšanu multilateralnu saradnju i zajednički rad. Pomenute učesnice Berlinskog procesa u Deklaraciji su ponovo istakle važnost nepristrasne i efikasne istrage slučajeva nestalih lica u skladu s međunarodnim standardima zaštite ljudskih prava, osiguravanja aktivnog učešća porodica nestalih i suzdržavanja od svih oblika politizacije pitanja nestalih lica. Zajednička deklaracija se oslanja na principe najbolje prakse, istaknute u *Deklaraciji o ulozi države u rješavanju pitanja lica nestalih usljed oružanih sukoba i povreda ljudskih prava* koju su 2014. godine potpisali predsjednici Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske i Srbije.

Napredak (novembar 2018. – juli 2019. godine)

2. U sjedištu Međunarodne komisije za nestala lica (u daljnjem tekstu: ICMP) u Hagu 6. novembra 2018. godine, predstavnici domaćih institucija nadležnih za rješavanje pitanja nestalih lica (u daljnjem tekstu: domaće institucije) Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Kosova* i Srbije¹, s namjerom da poboljšaju efikasnost procesa traženja i identifikacije nestalih lica, potpisali su Okvirni plan za rješavanje pitanja nestalih lica iz sukoba na području bivše Jugoslavije (u daljnjem tekstu: Okvirni plan) s ciljem daljnjeg poboljšanja multilateralne saradnje.
3. Želeći da da dodatni doprinos rješavanju slučajeva nestalih lica, Republika Hrvatska, kao punopravna članica Evropske unije, podržala je provedbu Okvirnog plana svojim učešćem u radu Grupe za nestala lica.
4. Potpisivanjem Okvirnog plana, domaće institucije su **osnovala Grupu za nestala lica** (u daljnjem tekstu: GNL) čiji su članovi predstavnici domaćih institucija iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Kosova* i Srbije. Članovi GNL-a su sporazumno odlučili da zajedno rade na sljedećim pitanjima:
 - rješavanje neidentifikovanih ili NN (nomen nescio/bez imena) slučajeva na području bivše Jugoslavije;

* Ovaj naziv nije u vezi s pitanjem statusa Kosova i u skladu je s Rezolucijom 1244/1999 Savjeta bezbjednosti UN-a i Mišljenjem Međunarodnog suda o proglašenju nezavisnosti Kosova.

¹ Odnos domaćih institucija Srbije i Kosova* se ne tretira kao saradnja regulisana bilateralnim sporazumom i protokolom, nego kao saradnja koja se odvija kroz uspostavljeni mehanizam Radne grupe za lica koja se vode kao nestala, u okviru dijaloga Beograd-Priština, a što je u skladu sa tačkom 1. Okvirnog plana.

- razmjena podataka o slučajevima nestalih lica između domaćih institucija i s porodicama nestalih putem Baze podataka aktivnih slučajeva lica nestalih u sukobima na području bivše Jugoslavije;
 - razmjena informacija o mogućim lokacijama skrivenih grobnica i vršenje zajedničkih iskopavanja;
 - uključivanje porodica nestalih lica u proces; i
 - organizovanje zajedničkih komemoracija u svrhu obilježavanja Međunarodnog dana nestalih.
5. ICMP je, uz finansijsku podršku Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, pružio tehničku pomoć i pomogao rad domaćih institucija u provođenju Okvirnog plana.

Aktivnosti na rješavanju neidentifikovanih ili NN slučajeva na području bivše Jugoslavije

6. GNL je 4. decembra 2018. godine osnovao **Operativnu grupu za rješavanje NN slučajeva** (u daljnjem tekstu: NNOG).² Domaće institucije su u januaru 2019. godine imenovale osoblje, forenzičke i druge stručnjake u NNOG. Cilj NNOG-a je da, kroz razmjenu iskustava, zajedno osmisli usmjerene pilot projekte ograničenog obima, koji će domaćim institucijama pomoći u preduzimanju dodatnih koraka ka rješavanju NN slučajeva.
7. Do danas su članovi NNOG-a razmijenili detaljne informacije o nastojanjima da riješe problem NN slučajeva na svojim teritorijama. Imajući u vidu specifičnosti svake od domaćih institucija koje su dio NNOG-a, ali i sličnosti samog problema na čijem rješavanju rade, članovi NNOG-a su se složili da će u narednom periodu **izvršiti zajednički pregled NN slučajeva koji potiču s ograničenog broja lokacija** na teritoriji članova GNL-a. Uz to su članovi NNOG-a predložili specifične slučajeve od zajedničkog interesa za daljnji rad.
8. GNL je uvjeren da će razmjenom iskustava o dosadašnjem radu i zajedničkim pregledom predloženih NN slučajeva, stručnjaci moći da definišu naredne korake u procesu rješavanja NN slučajeva.

²U mrtvačnicama u BiH nalazi se više od 3.000 neidentifikovanih (u daljnjem tekstu:NN) slučajeva; u Hrvatskoj ih ima oko 900, na Kosovu* 400, a oko 190 NN slučajeva je ukopano na općinskim parcelama u Srbiji. NN slučajevima se smatraju slučajevi koje nije bilo moguće identifikovati na osnovu analize DNK ili klasičnim metodama identifikacije, koje su se primjenjivale prije nego što je u proces identifikacije uvedena analiza DNK, ili su ostali neidentifikovani iz drugih razloga, npr. istorijski slučajevi koji ne potiču iz posljednjih sukoba. Domaće institucije, članice GNL-a, su već preduzele aktivnosti ka rješavanju ovog problema, ali je on još uvijek prisutan.

Aktivnosti razmjene podataka o slučajevima nestalih lica između domaćih institucija i s porodicama nestalih putem Baze podataka aktivnih slučajeva lica nestalih u sukobima na području bivše Jugoslavije

9. Svaka domaća institucija vodi, održava i organizuje evidenciju nestalih lica koja predstavlja službeni izvor podataka o nestalim licima. Službene evidencije ostaju u nadležnosti institucija koje su ih i do sada vodile. Imajući u vidu prirodu sukoba i masovna pomjeranja ljudi, postalo je potrebno da se pojedinačne evidencije objedine, uporede i usklade u jednu bazu podataka. Jedinstvena interaktivna baza podataka slučajeva nestalih lica predstavlja alat u obliku radne platforme putem koje domaće institucije mogu da pregledaju, verifikuju i usaglase slučajeve nestalih lica koji su predmet interesovanja jedne domaće institucije prema drugoj, osiguravajući, istovremeno, stalnu dostupnost, pouzdanije i ažurirane evidencije profesionalnim korisnicima i drugim partnerima u procesu. Takva baza podataka će da omogući uvid i porodicama nestalih i drugim zainteresovanim stranama u postojeće evidencije, kao i online mogućnost davanja primjedbi i komentara domaćim institucijama.
10. **Baza podataka aktivnih slučajeva lica nestalih u sukobima na području bivše Jugoslavije razvijena je** nakon zvanične razmjene pisama i potpisivanja sporazuma između ICMP-a i domaćih institucija 2016. i 2017. godine. Izvori podataka za lica nestala sa Kosova * su i dalje u postupku usaglašavanja. ICMP je razvio korisniku prilagođen softver za bazu podataka u koju su uneseni podaci koje su dostavile domaće institucije. Rezultat tih aktivnosti je baza podataka svih aktivnih slučajeva nestalih lica s područja bivše Jugoslavije.
11. Od januara do juna 2019. godine, **domaće institucije su napravile više od 445 unosa u Bazu podataka**, uključujući informacije o statusu slučajeva u svojim evidencijama, i uskladile unose o nestalim licima.
12. U narednom periodu će članovi Operativne grupe za Bazu podataka nastaviti da rade na usklađivanju informacija u Bazi podataka i zaključivanju aktivnih slučajeva nestalih lica s ciljem da se objavi javno dostupna verzija baze podataka.

Aktivnosti razmjene informacija o mogućim lokacijama skrivenih grobnica, grobnica u kojima su pokopani NN posmrtni ostaci i zajednička iskopavanja

13. Tokom ovog izvještajnog perioda, **članovi GNL-a su razgovarali o razmjeni informacija** o mogućim lokacijama od zajedničkog interesa, kada se grobnica može nalaziti na jednom području, dok srodnici lica ukopanih u grobnici žive na drugom.
14. U tom kontekstu su sve domaće institucije izrazile spremnost da se provode terenske istrage i da se, u skladu s nalazima, izvrši ekshumacija posmrtnih ostataka. Domaće institucije su na sastancima pod okriljem Okvirnog plana, na bilateralnim sastancima i putem drugih uspostavljenih mehanizama, predložile 16 konkretnih lokacija na kojima će raditi u narednom periodu.
15. Iskopavanja na lokacijama od zajedničkog interesa će se vršiti u skladu sa postojećim bilateralnim i međunarodnim sporazumima i postojećim mehanizmima saradnje, uz mogućnost prisustva stručnih

posmatrača zainteresovanih strana prilikom utvrđivanja mogućih mjesta ukopa, provedbe terenskih istraga i ekshumacija posmrtnih ostataka, i to na poziv domaće institucije koja je nadležna za područje gdje se navedene aktivnosti provode. Time se doprinosi poboljšanju profesionalnog partnerstva između domaćih institucija, potpisnica Okvirnog plana, a uspješni će rezultati rada podići povjerenje javnosti u vjerodostojnost uloženi napora.

16. Najnovije informacije o napretku u rješavanju predloženih i mogućih novih slučajeva biće uključene u naredni Godišnji izvještaj GNL-a.

Aktivnosti na uključivanju porodica nestalih lica

17. Da bi osigurali tačne i ažurirane informacije porodicama nestalih, **GNL se obavezao da će učestvovati na nizu sastanaka koji za cilj imaju informisanje porodica**. Porodice će biti obaviještene o napretku ostvarenom u okviru zajedničkog Okvirnog plana, ali i o drugim aktuelnim temama u vezi s pitanjem nestalih lica. **ICMP je u januaru 2019. godine organizovao jedan takav sastanak u Bosni i Hercegovini**, koji je okupio predstavnike institucija i stručnjake uključene u rješavanje pitanja nestalih lica.
18. Takvi skupovi pružaju platformu za razmjenu informacija i na taj način povećavaju transparentnost procesa i produbljuju povjerenje porodica nestalih i drugih zainteresovanih strana u rad domaćih institucija.
19. Tokom izvještajnog perioda, predstavnici Regionalne koordinacije udruženja porodica lica nestalih u sukobima na području bivše Jugoslavije (u daljnjem tekstu: RK) održali su sastanke sa svim domaćim institucijama, potpisnicama Okvirnog plana, na kojima su informisani o aktivnostima i rezultatima rada domaćih institucija tokom proteklih sedam mjeseci, kako bi porodice, članice RK-a bile u toku s napretkom u sprovedbi Okvirnog plana.

Ostale relevantne aktivnosti

20. Tokom ovog izvještajnog perioda, domaće institucije su održale niz bilateralnih sastanaka i drugih aktivnosti u okviru drugih uspostavljenih mehanizama saradnje:
 - Bosna i Hercegovina i Crna Gora su 28. marta 2019. godine završile tekst Protokola o saradnji u procesu rješavanja pitanja nestalih lica. Vlada Crne Gore i Vijeće ministara Bosne i Hercegovine su usvojili Protokol, a potpisivanje će uslijediti u narednom periodu.
 - Domaće institucije Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine su na sastanku 17. aprila 2019. godine u Zagrebu, razmatrale Prijedlog pravila postupanja za sprovođenje Protokola o saradnji u procesu rješavanja pitanja nestalih lica, koji je trenutno u završnoj fazi prijete usvajanja.
 - Domaće institucije Bosne i Hercegovine i Republike Srbije su 15. maja 2019. godine u Sarajevu usaglasile konačni tekst Radnih pravila i procedura za sprovođenje Protokola o saradnji u procesu rješavanja pitanja nestalih lica između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine.
 - Domaće institucije Hrvatske i Srbije održale su sastanak 29. maja 2019. godine u Vukovaru o razmjeni informacija o lokacijama primarnih i sekundarnih grobnica u Vukovarsko-srijemskoj i Osječko-baranjskoj županiji u Hrvatskoj.

- Domaće institucije Kosova* i Crne Gore su 6. juna 2019. godine održale bilateralni sastanak na kojem su razgovarali o više tema, uključujući ukop lica nestalih na Kosovu,* koja su identifikovana kroz zajednički rad domaćih institucija Kosova*, Crne Gore, Srbije i ICMP-a.
- ICMP je 23. maja 2019. godine u Prištini bio moderator sastanka između domaćih institucija Srbije i Kosova* s ciljem da se razmijene informacije o NN slučajevima i usaglase koraci prema njihovom rješavanju.

21. Što se tiče **vraćanja identifikovanih posmrtnih ostataka**, domaće institucije su u izvještajnom periodu provele sljedeće aktivnosti:

- Domaća institucija Republike Hrvatske predala je domaćoj instituciji Bosne i Hercegovine posmrtne ostatke jednog lica.
- Domaća institucija Republike Hrvatske predala je domaćoj instituciji Republike Srbije posmrtne ostatke tri lica.
- Domaća institucija Republike Srbije predala je domaćoj instituciji Bosne i Hercegovine posmrtne ostatke dva lica.
- Domaća institucija Kosova* predala je domaćoj instituciji Republike Srbije nepotpune posmrtne ostatke jednog lica.

Zaključak

22. Domaće institucije nadležne za rješavanje pitanja nestalih lica u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj, Kosovu* i Srbiji ostaju posvećene zajedničkom radu putem mehanizma GNL-a. Dosadašnjim radom su članovi GNL-a značajno pospješili međusobnu saradnju, što se ogleda u razmjeni informacija važnih za rješavanje pojedinačnih NN slučajeva i u dogovoru o zajedničkom radu na rješavanju ovih slučajeva. Nadalje, u proteklom periodu su članovi GNL-a intenzivno radili na razvoju Baze podataka aktivnih slučajeva lica nestalih u sukobima na području bivše Jugoslavije, kao jedine baze podataka ove vrste u svijetu. Takođe su članovi GNL-a produbili dijalog o razmjeni informacija o lokacijama od zajedničkog interesa. Važno je da se napomene da su se članovi GNL-a sastali s porodicama nestalih koje su okupljene u Regionalnu koordinaciju udruženja porodica lica nestalih u sukobima na području bivše Jugoslavije da bi ih informisali o napretku ostvarenom u vezi sa zajedničkim Okvirnim planom. Takvi sastanci su planirani i u budućnosti. Zajedničkim radom na rješavanju pitanja iz ovog Izvještaja, GNL poboljšava saradnju na rješavanju slučajeva nestalih lica i vraćanju smiraja njihovim porodicama. Takav rad gradi povjerenje između domaćih institucija i doprinosi pouzdanju u vjerodostojnost napora koje svaka institucija ulaže u pronalaženje i identifikaciju nestalih lica, pomažući time, depolitizaciju samog pitanja nestalih lica.

23. Mi, članovi GNL-a, želimo izraziti zahvalnost Vladi Ujedinjenog Kraljevstva za podršku važnim aktivnostima na rješavanju pitanja nestalih lica i ICMP-u za organizacijsku podršku prilikom sprovođenja Okvirnog plana.